

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin islamilaisen tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin islamilaisen tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 90/2019 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Upi Talsi, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Tulli

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen Suomen tasavallan hallituksen ja Iranin islamilaisen tasavallan hallituksen välisestä keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Sopimuksella pyritään parantamaan Suomen ja Iranin tulliviranomaisten välistä yhteistyötä tullirikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa. Sopimus vastaa pitkälti muita viime vuosina Suomen ja kolmansien maiden välillä tehtyjä kansainvälisiä tulliyhteistyösopimuksia, joiden päätarkoituksena on antaa toiselle osapuolelle tietoja tullirikollisuuden torjumiseksi ja tutkimiseksi. Sopimus pohjautuu Maailman tullijärjestön laatimalle mallisopimukselle. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluu osapuolten tulliviranomaisten keskinäinen avunanto tullilainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi ja sen vastaisten tekojen estämiseksi ja tutkimiseksi sekä tällaisia tekoja koskeviin syytetoimiin ryhtymiseksi. Sopimuksella ei puututa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksiin. Käytännössä kyse on pääasiallisesti pyynnöstä hankittujen tai muutoin tulliviranomaisten hallussa olevien tietojen luovuttamisesta pyynnön esittäneen osapuolen tulliviranomaiselle.

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2020 vp

Sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä päivästä, jona sopimusvaltiot ovat ilmoittaneet toisilleen diplomaattiteitse suorittaneensa sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksestä ilmenee, että Suomen ja Iranin islamilaisen tasavallan välillä Helsingissä 18.4.2017 allekirjoitettu kahdenvälinen tulliyhteistyösopimus painottuu selkeästi tullirikosten torjuntaan liittyvään sopimusosapuolten yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon, joka kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen V osaston vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alaan. Kysymys on SEUT-sopimuksen pääalasta, johon sovelletaan jaettua toimivaltaa unionin ja jäsenvaltioiden kesken. Saadun selvityksen mukaan Euroopan unionin jäsenvaltio voi esillä olevassa sopimusasiassa käyttää omaa toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt olla käyttämättä sitä (ks. myös SEUT 3 artiklan 1 kohta). EU ei ole solminut Iranin kanssa tulliyhteistyötä koskevaa sopimusta.

Käsitteltävänä olevassa sopimuksessa Suomi ja Iran sitoutuvat antamaan toisilleen tulliviranomaisten välityksellä sopimuksen määräysten mukaisesti apua tullilakien asianmukaisen noudattamisen varmistamiseksi sekä tullilakien vastaisten tekojen estämiseksi, tutkimiseksi ja niitä koskeviin syyt toimiin ryhtymiseksi. Sopimuksella ei puututa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksiin. Sopimusosapuolet antavat toisilleen apua myös tapauksissa, jotka koskevat tullilakien soveltamiseen liittyvien asiakirjojen tiedoksi antamista. Sopimus ei koske tullien, verojen tai muiden maksujen perintää. Sopimuksen mukaan apua annetaan sen osapuolen alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaan, johon pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen kuuluu, sekä pyynnön vastaan ottaneen tulliviranomaisen toimivallan ja käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa.

Sopimuksessa tarkoitetun tulliyhteistyön puitteissa on tarkoitus käsitellä myös henkilötietoja. EU:n uuden tietosuojasäätelyn eli EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU) 2016/680 soveltaminen on alkanut Suomen ja Iranin välisen tulliyhteistyösopimuksen allekirjoittamisen jälkeen toukokuussa 2018. Hallituksen esityksessä on selostettu sopimuksen soveltamiseen vaikuttavan unionitason säätelyn lisäksi mainitun direktiivin täytäntöönpanoon liittyvää maamme kansallista lainsäädäntöä (rikosasioiden tietosuoja-lakia 1054/2018, HaVM 14/2018 vp ja Tullin henkilötietolakia 650/2019, HaVM 41/2018 vp). Koska Iran ei ole Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen osapuoli (Sops 36/1992), tulliyhteistyösopimukseen on otettu erillinen Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen 5—11 artiklan määräyksiin perustuva liite, joka on erottamaton osa tulliyhteistyösopimusta. Henkilötietojen vaihdossa on varmistettava tietosuojan taso, joka vastaa vähintään liitteen periaatteiden mukaista tasoa. Hallintovaliokunta korostaa, että tulliyhteistyösopimusta sovellettaessa on tapauskohtaisesti arvioitava, ovatko edellytykset henkilötietojen siirtoon olemassa. Tulliyhteistyösopimuksen 15 artiklan 1 kohdan alakohdasta ilmenee, että henkilötietoja ei saa toimittaa, jos on pe-

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2020 vp

rusteltua syytä olettaa, että toimitettujen tietojen välittäminen tai käyttö olisi jommankumman sopimuspuolen lain ja erityisesti tietosuojalainsäädännön vastaista. Lisäksi valiokunta tähdentää hallituksen esityksessä lausuttua koskien rikosasioiden tietosuojalain 42 §:n perusteluista ilmenevää siitä, että rekisterinpitäjän on henkilötietoja kolmanteen maahan siirrettäessä otettava huomioon henkilötietojen käyttötarkoitus ja etenkin se, ettei tietoja käytetä esimerkiksi kuolemanrangaistuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun määräämiseen.

Suomen ja Iranin allekirjoittama tulliyhteistyösopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Hallintovaliokunta puoltaa perustuslain 94 §:n 1 momenttiin viitaten Suomen tasavallan ja Iranin islamilaisen tasavallan välillä keskinäisestä avunannosta ja tulliyhteistyöstä Helsingissä 18.4.2017 tehdyn sopimuksen hyväksymistä. Lisäksi valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän tulliyhteistyösopimuksen voimaansaattamislain hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 90/2019 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 90/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 7.2.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto